

Av Anders Hellster (AH)	Namn Johanna Charlotta Niklasdotter
Projekt AH – Anor & Anhöriga Stenliden (♠)	Titel/yrke jämte hemvist/tjänsteort Hustru, torpare. Bosatt vid Grandalen, Romelanda fsg (Bo), senare vid Dalen ibid. ¹

Födelse

Född 13 jan. 1840 ²	Födelseort Romelanda sn (Bo)	Kommentar	
Fader Niklas Johannesson Eld; soldat vid Hög.	Kod; bock för akt 32 ✓	Moder Christina Larsdotter; hustru, ”27”.	Kod; bock för akt 33
Övrigt Döpt 16/1 med faddrarna: ”Nils Blixt, Lars Börjesson, Kjerstin Jonasdotter, Anna Britta Hansdotter i Hög”.			

Äktenskap 1(2)

MAKE/MAKA Niklas Andersson ³		Titel/yrke m.m. Snickare v. L. Grandalen, Romelanda.		Kod; bock för akt
Vigsel 14 aug. 1863 ⁴	Vigselort Romelanda fsg (Bo)		Kommentar Lysning: 26/4. Vigda av C.J. Bohlin.	
Övrigt Han snickare i Stora Gömmet, hon piga med fadern närvarande vid uttagandet av lysning.				
Född 17 nov. 1840 ⁵	Hemort Spekeröds sn (Bo)		Kommentar Uppges f. 7/11 i senare hfl.	
Fader Anders Nilsson, torpare i Lilla Hult		Kod; bock för akt	Moder Christina Andersdotter,	Kod; bock för akt
[sedermera åbo i Stora Gömmet, Romelanda].		hustru, ”44 år”.		
Övrigt Döpt 22/11 med faddrarna: ”Ungk:en Jöns Andersson och Nils Ivarsson i Hult, Hustru Anna Persdotter i Äggdalen b.b.”				
Död 2 maj 1884 ⁶	Hemort Romelanda		Begraven 11/5	
Dödsorsak ”Lung[...]		Ålder ”43.5. _ ”	Kommentar Gift snickare vid [Lilla] Grandalen.	
Övrigt Bouppteckning upprättad 12/5 1884, då den avlidne kallades torpare vid Lilla Grandalen. De omyndigas rätt bevakades av torparen Alfred Didriksson vid Romelanda. Till boet hörde 1 manbyggnad med 1 rum och kök, som jämte möbler och husgeråd värderades till 66 kr, 67 öre. Där fanns bland andra ting ”diverse böcker af åtskeliga författare” (värde 25 öre), likaså mannens snickeriverktyg och hyvelbänk (15 + 3 kr). Änkan förbehöll sig ”sin dageliga säng”. Spannmålet bestod av 7 kubikfot potatis (4 kr) och 10 lispund havre (10 kr). Av djur fanns 1 får, 1 lamm, hälften i 3 lamm, 6 hönor och en tupp (inalles 22 kr). Vid sammanräkningen översteg skulderna tillgångarna med 119 kr, 62 öre. Änkan signerade ”m.h. om pennan”.				
Ytterligare biografisk information Han, föräldrarna och tre äldre systrar flyttade redan 1843 från Lilla Hult i Spekeröd till Stora Gömmet i Romelanda, där fadern kom att förestå 1/8 mtl. Niklas Andersson stannade som dräng i Stora Gömmet efter att hans mor dött och pappan 1861 gift om sig med en kvinna i Slättås, Romelanda. Som nygift arrenderade Niklas Andersson 1/32 mtl i Grandalen men i perioden 1866—1877 blev han inhysesman i stället. ⁷ Snickare kallades han redan vid vigseln och det sysselsatte han sig som intill sin död.				

Äktenskap 2(2)

MAKE/MAKA Anders Mattiasson ⁸		Titel/yrke m.m. Torpare vid Dalen, Romelanda fsg.		Kod; bock för akt
Vigsel 31 dec. 1885 ⁹	Vigselort Romelanda fsg (Bo)		Kommentar Lysning: 1/11.	
Övrigt Han dräng från Hönö, Öckerö fsg (Vg), hon änka från Dalen.				
Född 23 sep. 1849 ¹⁰	Hemort Jörlanda sn (Bo)		Kommentar	
Fader Mattias Olsson; enligt fb boende vid		Kod; bock för akt	Moder Laurina Andersdotter;	Kod; bock för akt
Brehult, ehuru inhyses vid Bukärr i hfl.			hustru.	
Övrigt Döpt 23/9, i närvaro av: ”Thore Anderssons H. i Stubbhult B.B. Test. Anders Helljesson vid Dyfäll”.				
Död 16 april 1890 ¹¹	Hemort Romelanda		Begraven 20/4	
Dödsorsak Lunginflammation		Ålder ”40.6.17”	Kommentar Avled vid godset Hökälla i Säve fsg (Bo).	
Övrigt Bouppteckning upprättad 21/4 1890, då den avlidne kallades torpare vid Dalen. Närvarande var förutom änkan hans föräldrar, vilka kallades arvingar och skrevs Mattias Olsson och Lagerinna Andersdotter. Detta par vägrade emellertid, utan uppgiven orsak, att anteckna sina namn under aktstycket. Vid tillfället uppvisades ett testamente med dateringen 8/3 1890. Boets byggnader bestod av 1 manbyggnad med 1 rum och kök och 1 ladugård av mindre beskaffenhet, värderade till 100 kr vardera. På torpet fanns bland annat 1 bikupa, 1 ko (75 kr), 1 kviga (25 kr), 14 hönor och 1 tupp (totalt 12 kr). Liksom förra gången förbehöll sig änkan ”sin dagiliga säng”, denna gång bestående av ”sängställ, en stråbulster, en stråputa, 3 täcken, 2 par lakan, 2 pudervar (inalles 12 kr). Tillgångarna värderades till summa 471 kr, 5 öre, medan skulderna uppgick till drygt 272 kr.				
Ytterligare biografisk information Anders Mattiassons familj var under hans tidiga uppväxt inhysta hos mormodern och änkan Olena vid Bukärr, Jörlanda, undantaget året 1852/-53 då man levde som backsittare vid Haga i samma socken. Från och med perioden 1851—1861 står antecknat om fadern att han ej går till kyrkan eller nattvarden. Familjen flyttade 1864 till en backstuga vid Stora Brehult, Jörlanda, och därifrån tog sig Anders till Romelanda 1866. Han blev dräng i Dalen men flyttade efter ett år till Björlanda församling på Hisingen, där han arbetade som dräng i Fåglevik Mellangård. Trots att han en uppges ha rymt ur tjänsten fick han en attest för att 1868 flytta tillbaka till Jörlanda. Han uppehöll sig som dräng i Tougtorp i knappt två år men kom 1870 att bo som inhyses i Ramsdalen. En avsikt att flytta till Karl Johans församling i Göteborg 1872 verkar ha kommit på fall och Anders fortsatte att vara skriven i Ramsdalen, dock med tillägget att han 1874 ”vistas å Lindholmen”. I september 1875 återvände han till föräldrarnas backstuga vid Stora Brehult, där pappan stod fast i sin aversion mot gudstjänstlivet i Jörlanda. En ny flytt till Hisingen vidtog 1881, då Anders blev dräng i Bönnered, Säve församling. Därifrån flyttade han tre år senare ut i skärgården, till Hönö Heden i Öckerö församling. I Hönö Heden kallades han först dräng, sedan inhyses. Det var här han bodde vid äktenskapets ingående, innan han blev torpare vid Dalen i Romelanda. Enligt flyttbeviset läste han innantill med godkänt resultat, samtidigt som han ägde godkänd kristendoms kunskap. ¹²				

Frånfälle

Död 5 maj 1906 ¹³	Hemort Romelanda fsg (Bo)	Begraven 13/5
Dödsorsak ”Tuberculos palm.”	Ålder 46 år (beräknat)	Kommentar Avliden i Göteborg.
Övrigt Änka från Dalen.		

Ytterligare biografisk information

Lämnade barndomshemmet vid Hög i perioden 1851–1855 och blev piga hos småbrukare i både Södra och Västra Norrmannebo, Romelanda, från vilka adresser hon är struken i perioden 1856–1860. Återkom till föräldrarna i samband med sonen Axels födelse och tycks ha bott kvar hos pappan till pojken död året därpå. Hon fick en ny pigttjänst i Västra Norrmannebo, som hon lämnade när hon gifte sig första gången och flyttade till Grandalen, där maken bland annat försörjde sig som snickare.¹⁴

Vigselbokens notis visar att Johanna Charlotta Niklasdotter bosatt sig i ett torp vid Dalen, Romelanda, innan hon gifte sig för andra gången. Torpet omfattade 1/16 mtl och ägdes av Kungliga Hushållningssällskapet, som under 1870-talet köpt upp åtskillig mark i utbygden Romelanda Torp (till stor del täckt av det naturområde som idag kallas Svartedalen) för att där plantera skog på den ljunghbevuxta bergsmarken. Huvudgården Dalen omfattade 1/8 mtl och hade under några år arrenderats av systemen Anna Britta Niklasdotter och hennes man Anders Andersson. Sistnämnde var sedan 1879 änklingsman men bodde kvar i närheten som inhysesman.¹⁵

När Johanna Charlotta blev mormor uttryckte hon och dottern Alma olika uppfattningar om mödravården, vilket framgår av Almas berättelse:

När jag fick mitt första barn var jag hemma hos mamma i Romelanda, och då var jag så förskräckligt sjuk. Mamma visste inte vad hon skulle ta sej till med mej, men hon var så där barnslig och vidskeplig, så till slut gick hon och funderade ut något, som skulle hjälpa. Det var en gubbe hemma, som hette Björn, och han skulle ha skiljt orm och kossa åt, och sådana trodde de ju alltid kunde förlösa från plågor. Bara de tog ett tag om livet på en, så skulle det strax hjälpa. Den gubben gick mamma och hämtade. Men när jag fick se den lede gubben, så blev jag nästan ifrån mej och sa: ”Det blir ingenting av det här. Jag vill ha det som jag har det. Om han rör mej, slår jag till honom.” Och mamma blev arg hon med: ”Du är så barnslig. Du vet la, att det hjälper.” Och hur det var, så fick väl gubben stuckit ner sin arm och tagit om mej, utan att jag märkte det. Men det hjälpte då inte mej ett dugg.

Mamma envisades också med att vilja ha en sax i vaggan hos mitt barn, så det inte skulle bli förbytt. Jag tog upp saxen, och mamma stack ner den, men när jag kom och skulle byta på barnet och tog upp det, så låg saxen där igen.¹⁶

Barn

Signum	Namn	Födelse	Frånfälle	Forts./akt
A	{x} Axel	23 mars 1860, Romel:nda	1 aug. 1861, Romelanda	☐ Se nedan
b	{1} <u>Alma</u> Carolina Andreasson	15 juni 1866, Romelanda	6 okt. 1938, Angered	▷
c	{1} <u>Emma</u> Matilda Petersson	5 juni 1871, Romelanda	14 dec. 1953, Brämareg.	▷
d	{1} <u>Börta</u> Sofia Nilsson	20 maj 1874, Romelanda	20 feb. 1910, Örgryte	▷ 8
e	{1} <u>Nikolina</u> Bernh:a Lidman	22 april 1877, Romel:nda	12 april 1950, Romel:nda	▷
F	{1} Karl Albert Dahlqvist	11 juli 1881, Romelanda	29 juli 1951, Älvsborg	▷
g	{2} Albertina Laurelia	12 juli 1886, Romelanda	25 juli 1886, Romelanda	☐ Se nedan

Kommentar/övrigt

Pil för forts. i tredje led, annars fyrkant – figur fylld när egen personakt upprättats. Referenser i resp, barns akt därest upprättad. Barnen hänförs till projekt Stenliden, änskönt dottern Börta tas upp på sin makes personakt i det primära projektet AH – Anor och närmare släkt.

Mellan 1894 och 1902 tog Johanna Charlotta Niklasdotter hand om dottern Emmas utomäktenskapliga barn Gerda Nikolina Andersson (f. 1891 i Backa fsg) såsom fosterdotter. En annan fosterdotter hette Anna Augusta Magnusson (f. 1872 i Göteborg och utflyttad 1884).¹⁷ I stället för personakter meddelas här följande:

A) *Axel*. Född utom äktenskapet, vid Hög. Vid dopet 28/3 1860: ”Dr. Carl Niklass. i Torp, P. Carolina Berndtsd:r vid Hög. Leontina Blixt vid Hög b.b.” Drängen Carl var morbror till dopbarnet medan pigan Carolina dels var en kortvarig granne i Hög Nordgård, dels kusin (64:D’f) till Carl och Johanna Charlotta. Död vid Hög av kikhosta i åldern ”1.4.9”. Begraven 11/8 1861. Dödboken ger modern efternamnet Eld.¹⁸

g) *Albertina Laurelia*. Född vid Dalen. Pappan torpare. Dopvittnen 16/7 1886: ”Johannisdotter Albertina hustru Slättås o. Mathiasd:tr Olina H:dtr Brehult (Jörlanda s:n)”. Dopförrättare: S. Isberg. Död av slag och begraven 1/8 1886. Ålder: 13 dagar.¹⁹

Att göra

Sök bekräftelse på antagandet att den senare hemorten, det vill säga torpet vid Dalen, är identiskt med torpet Kakås, som nämndes vid laga skiftet 1879–1880.²⁰ Tillför i så fall kartbilden som bilaga. För att göra detta krävs kringgående av sekretessen på <https://historiskakartor.lantmateriet.se/>.

Noter

0. Vid opaginerad källa anges eventuellt bildnr på www.arkivdigital.se (AD) el. <https://riksarkivet> (RA).
1. Familj, ställning och ursprung framgår bl.a. av Romelanda AI:15, p. 66.
2. Romelanda C:2, s. 13; AI:7, s. 21.
3. Familj, yrke och ursprung framgår bl.a. av Romelanda AI:13, p. 31a.
4. Romelanda E:2, »Romelanda« p. 3; AI:12, p. 32.
5. Spekeröd C:4, s. 133; AI:6, s. 1. Romelanda AI:9, s. 30, ff.
6. Kareby F:1, »Romelanda« p. 63. Romelanda AI:14, p. 42. ISH FII:16, s. 803–806.
7. Spekeröd AI:6, s. 1. Romelanda AI:8, s. 31; AI:12, p. 33, 132, 32; AI:13, p. 31a.
8. Familj, yrke och ursprung framgår bl.a. av Romelanda AI:15, p. 66.
9. Romelanda E:2, »Romelanda« p. 34; AI:15, p. 66.
10. Jörlanda C:3, s. 225; AI:10, s. 24.
11. Romelanda F:1 (AD:22); AI:15, p. 66. ISH FII:16, s. 2135–2137.
12. Jörlanda AI:10, s. 24; AI:11, s. 23, 49; AI:12, s. 39; AI:13, s. 79–80. Romelanda AI:13, p. 23. Björlanda AI:7, p. 25. Jörlanda AI:14, s. 437–438, 285–286; AI:15, s. 307–308, 51–52; AI:16, p. 20. Säve AI:10, p. 49. Öckerö AI:18, p. 113; AI:19, p. 135. Romelanda HII:3 (att. av Flodén 30/10 1885; RA:717).
13. Romelanda F:2, p. 48; AIIa:1, p. 47.
14. Romelanda AI:10, p. 37; AI:11, s. 68, 76, 38; AI:12, p. 40, 78, 32; AI:13, p. 31a.
15. Jfr svärläst anteckning framför Niklas Anderssons namn i Romelanda AI:14, p. 42: ”Skall [?] ... på Dahlen”; Romelanda AI:15, p. 66. Nilsson (2010), s. 15. Romelanda AI:14, p. 35; AI:15, p. 65.
16. Andreasson (1938), s. 3–4.
17. Romelanda AI:15, p. 66; AIIa:1, p. 47; AI:14, p. 42.
18. Romelanda C:2, s. 103; AI:11, s. 38, 117, 36. Kareby F:1, »Romelanda« p.2. Romelanda AI:12, p. 40.
19. Romelanda C:3 (AD:132); F:1 (AD:10); AI:15, p. 66.
20. Jfr Jansson & Pehrsson (1999), s. 32 o. 34–35, vilka dock hänför torpet till gården Bråta. Rätt eller fel?

Källor och litteratur

- Andreasson, Alma (1938), accessionsnr IFGH 4185 vid Institutet för språk och folkminnen [uppteckning av Aina Peterson]. Se: https://sok.folke.isof.se#/records/ifgh04185_203002
- Björlanda kyrkoarkiv (SE/GLA/13035) – AI:7 (hfl 1867–1874).
- [ISH =] Inlands Södra Häradsrätts arkiv (SE/GLA/11073) – FII:16 (bou. 1881–1890).
- Jansson, Bertil & Pehrsson, Olof (1999), *Romelanda Torp i Svartedalen – Människor och livsstil i ett svunnet kulturlandskap*. Utg. av Den ideella föreningen Rädda Svartedalens Vildmark.
- Jörlanda kyrkoarkiv (SE/GLA/13267) – AI:10 (hfl 1847–1850); AI:11 (hfl 1851–1855); AI:12 (hfl 1855–1861); AI:13 (hfl 1862–1866); AI:14 (hfl 1867–1873); AI:15 (hfl 1874–1880); AI:16 (hfl 1881–1889); C:3 (fb 1822–1860).
- Kareby kyrkoarkiv (SE/GLA/13270) – F:1 (db 1861–1884).
- Nilsson, Michael (2010), *Vad händer i Svartedalen? – översiktlig landskapsekologisk analys – öLEA*. På uppdrag av: Den ideella föreningen Rädda Svartedalens Vildmark. Se: <https://raddasvartedalen.se> > Rapporter m.m.
- Romelanda kyrkoarkiv (SE/GLA/13432) – AI:7 (hfl 1837–1842); AI:8 (hfl 1842–1844); AI:9 (hfl 1845–1850); AI:10 (hfl 1851–1855); AI:11 (hfl 1856–1860); AI:12 (hfl 1861–1865); AI:13 (hfl 1866–1877); AI:14 (hfl 1878–1884); AI:15 (hfl 1884–1900); AIIa:1 (fsb 1900–1917); C:2 (fb 1840–1860); C:3 (fb 1861–1893); E:2 (»Romelanda« vb 1861–1894); F:1 (db 1885–1894); F:2 (db 1895–1934); HII:3 (bil.t.fl. 1876–1885).
- Spekeröds kyrkoarkiv (SE/GLA/13496) – AI:6 (hfl 1841–1850); C:4 (fb 1827–1875).
- Säve kyrkoarkiv (SE/GLA/13529) – AI:10 (hfl 1881–1885).
- Öckerö kyrkoarkiv (SE/GLA/13665) – AI:18 (hfl 1880–1885); AI:19 (hfl 1885).